

LA RENAXENSA

1.er de Desembre.

DISCURS DE D. VÍCTOR BALAGUER

À LA ACADEMIA DE LA HISTORIA (*)

ESTUDI.

(CONTINUACIÓ.)

Ficsada la segona època històrica de nostra literatura (*època catalana* especialment dita,) lo Sr. Balaguer entra de plé à personificarla en la gegantina figura del rey Jaume 'l. Conquistador, predestinat monarca qual vida omplí la meytat d' una centúria, y quals trascendentals obras omplen encare de goig inmens el cor dels catalans d' avuy, com omplirán lo dels nostres esdevenidors y de tota l' antiga pàtria catalana.

Impossibile m' es resistir al gust de copiar traduhidas las frases que 'l nou académich dedica á la descripció circums-tanciada del gran rey.

«Noy encara, vesteix la cota de mallas y hostas comana; «ans de fets vint y cinch anys, ha conquistat regnes; per «ell naxen á la llum de la vida y de la civilisació cristiana «las Balears, Valencia y Murcia; guanya regnes y dominis «per' altres; reforma é instituheix sobre bases seculars «aquell célebre y virtuos *Concell de Cent*, senat barceloni «anomenat per escelencia 'l sabi, ab miras á tan alt que, «sense tenir facultat pera donar coronas, alguna vegada li «fou avinent provar que podia tráurelas; los prínceps cris-

(*) Llegit en 10 d' octubre de 1875.

«tians lo prenen per àrbitre y jutge en llurs discordias; lo «Papa li otorga seti en sos concilis y 'l crida á sos consells; «es lo terror dels alarbs, als qui, segons la bella expressió de «la crónica, fa fúger ab la qua de son corcer de batalla; lo «Kan de Tartaria y 'l Sultan de Babilonia li rendexen ho- «menatge; lo segueix y 'l rodeja una cohort de sabis y de «trovadors; funda estudis y universitats á Lleyda, Montpe- «ller, Perpinyá, Valencia y Palma; com Cèssar, es ensemps «soldat y escriptor, que ab sa espasa guanya regnes, y ab «sa ploma narra sas campanyas; intenta, encara que vana- «ment, tornar á axecar la nacionalitat del Mitjdia, caiguda «ab son pare en la batalla de Muret, mes crea, en cambi, la «nacionalitat catalana y ab ella una llengua qu'emplea en «sas correspondencias, en sas lleys, en sos tractats y en sas «obras literarias; es lo més prudent en los consells y 'l més «ardit en las batallas; s' asséu á las taulas dels mercaders «catalans y 'ls asocia á sos plans de grandesa y de conquis- «ta; discuteix en los parlaments ab els diputats; los pobles «l' anomenan just, las damas galan, los cavallers dadiuós y «las llegendas sant; y pera que res falti al qu' es, á la vega- «da, cronista, rey y soldat, es lo primer entre 'ls capitans, «com es lo primer entre 'ls literats, que Dèu sembla haver «donat en tot la primacia á n' aquell home extraordinari, «cradat per alts destins á ésser lo vencedor de tot, llevat de «sas passions, y que, al morir, dexava escrita en son testa- «ment aquesta admirable frase qu' enclou tota la vida d' «aquell gran rey y tota la política d' aquell gran regnat: «*Dèu ama als reys que á llurs pobles aman.*»

Veus aquí la superba síntesis ab que D. Víctor Balaguer nos presenta al fill del rey *catòlich* y al pare del *gran* rey de Catalunya, confirmant la veritat històrica sobre 'l nou moviment literari de nostra pàtria en la segona época. Ab un monarca com En Jaume I, la literatura catalana havia d' ésser revinguda, espléndida y grandiosa. Lo Rey Conquistador era l' épica imatge d' un poble, y may s' es vist que la imatge no corresponga á lo figurat, que la representació no estiga en harmonia ab lo que representa. Per ço la segona época, qu' es la del «Consulat de la mar» y de tantas, tan famosas y tan originals «Ordinacions»; qu' es la época en que nostra industria, nostre comers y nostra política prenen vol d' àliga, debia ésser época de incompara-

ble grandesa literaria. Lo Rey Conquistador simbolisa no sóls las materials conquistas de territoris, sinó las més durables, que la inteligencia d' un poble ben encaminat porta á ditzós terme. Per ço la época segona es la época de la *Crónica* y del *Llibre de la Sabiesa*, del mateix rey Jaume; d' En Desclot y d' En Muntaner y d' En Pere IV; la época de N' Eximenes, y de N' Arnau de Vilanova y d' En Ramon Lull, que ve á ésser entre 'ls sabis lo que 'l Rey Conquistador entre 'ls reys. Época d' or es, en efecte, aquella que, al costat de figuras tan grans com las anomenadas, nos retrau á un Johanot Martorell, l' autor del *Tirant lo Blanch*, posat als núvols per l' immortal Cervantes; á un Ramon Vidal de Besalú, á un Marfre Ermengaut, autor del *Breviari d' amor*, hont, segons lo senyor Balaguer, Dante hagué de trobar la idea de sa *Divina Comedia*; y á un Vidal de Castellnoudary y á un Jaume Febrer y á tants altres preclars ingenis que no es possible recordar en aquest lloch. Per ço, en la segona época, En Lluís d' Aversó, ab son company En Jaume March instituheix á Barcelona l' Academia dels Jochs Florals (1) baix los auspícis del rey Joan I, l' *amador de la gentilesa*, heretant, més endavant, los successors d' est monarca sa protecció á tan bell y renomtat institut (2).

Época d' or pot justament considerarse la segona, ja qu' en ella la literatura catalana 's caracterisa com las fesomías dels noys al ferse homes. Observém-la, estudiém-la, y per poch que ho fem, hem de quedar encisats davant d' aquell art sens art, d' aquella senzillesa gens afeminada, d' aquell expressar sóbriament lo sentit y pensat, d' aquell afany de lo real en la vida oposat á las febras d' una ima-

(1) En l' any 1393.—«Algú ha cregut (diu D. Antoni de Bofarull en sa erudita y llorejada obra «*La confederacion catalano-Aragonesa*») que la noticia d' haberse establert la Gaya Ciencia en la capital d' Aragó se referia á Zaragoza, mes axó 's deu sóls á lo que diu Ustanoz, autor del *Aganipe de cisnes aragoneses*, qui suposa en dita ciutat un certámen anterior al rey D. Joan I, no essent més que la lectura de poesias en llenguatge convencional de trovadors, recitadas per joglars en las festas de la coronació d' alguns reys, segons se pot veure en Muntaner y altres cronistas». (Nota; p. 89 de la ob. cit.)

(2) Consta que l' rey Martí l' *Humá* assenyala una pensió anyal pera comprar joyas que debian donarse com premis als llorejats. (Nota 25 del *Discurs*.)

ginació natural ó artificialment eczaltada. Nostres historiadors tenen consciencia y nostres poetas tenen lo seny ben arrelat. Y es, certament, que la literatura, com la política, com las costums y com tot, porta á Catalunya «un sagell especial que senyala sa rectitut de consciencia, al mateix temps que son amor á la veritat y á la justicia.» Es que la rudesia de caràcter, de que s'acusa als catalans, «pervé del sentiment de la dignitat y de la consciencia dels drets del home», com lo poch orientalisme vagarós de nostras lletras clàssicas pervé del bon sentit humá que tendeix á agermanar lo que 's té ab lo que 's desitja, y que procura discernir lo qu' es veritat infecunda de lo qu' es font de idealitat y d'esperansas.

Lo tránzit de la segona á la tercera época, ó sia de la *catalana* á la *valentina* se singularisa per una munió de fets qu' es impossible oblidar.

Mort en 1810 lo rey Martí L' *Humá* (rey més plangut en sas desditxas que admirat en sos discursos, per més que, segons lo Sr. Balaguer, poden servir de model,) s'estingeix la nissaga dels comtes-reys de la casa de Barcelona y ab ella l' Academia de la Gaya Ciencia. Té lloch lo memorable Parlament de Casp, y es coronat rey En Ferrán d' Antequera. Esforsos vans ó poch menos que vans los del famós Marqués de Villena en pró de la restauració dels abatuts Jochs Florals, ab son esperit y forma d'avans, la literatura y la ciencia de Catalunya se troban més tart festejant y gloriejant al espedicionari de Italia, conquistador de Nápoli, N' Anfós V, lo *magnánim* y 'l *sabi*. La ciutat italiana, mansió predilecta del monarca, es lo centre hont convergexen sabis com Panormita, Valla, Ferrán de Valencia y poetas tan inspirats com Jordi de sant Jordi, Andreu Febrer, Sors, Farrer, Torrellas y altres y altres, que no son aduldors servils d'un potentat, sinó companys, encara que humils, en aficions y glorias del mateix rey. Mes aquexa vida literaria, com si degués seguir la sort de la vida física del monarca, decau ab la vellesa d'aquest, sacrificant la galana tradició al escolasticisme convencional. Llavoras la inspiració catalana, tornada á sa patria, renasqué á Valencia ab lo geni d'Ausias March.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

(Acabaré.)

DISCURS DE TEODOR AUBANEL,
PRESIDENT DELS JOCHS FLORALS CELEBRATS EN LA
VILA DE FOURCALQUIER, PER LAS FESTAS DE NOS-
TRA SENYORA DE PROVENSA (11-12-13-14 DE SEPTEM-
BRE 1875.)

Monsenyors,^{*}
Damas, Caballers:

Lo rossinyol parla de la primavera, la cigala del sol, lo grill de la lluna; de qué voleu que 'us parle un felibre, sino de la llengua provençal? Y es ben vist que no 's pot escullir un més bell assumpto de disertació en aquestas festas nacionals y en aquesta antiga, noble y avinenta ciutat de Fourcalquier, ahont los felibres vénen per primera vegada, y son rebuts ab tanta d'esplendidesa, de gracia y de bon cor, que ta hospitalitat, ó brava Fourcalquier, recorda 'ls mes bells temps de la mitjana edat.

O poble dels Alps, poble valent y fer y lliure, dintre vostras valls assoleyadas, dins vostras selvas ombrívolas, sobre vostres cimats que frecuentan los isarts, amunt vers la néu y vers lo cel; vosaltres tots que parlau provençal, sabeu la gloria de vostra llengua, qu' es la gloria de vostres passats y vostra historia?... — Donchs bé, jó 'us la vull dir:

Aquest llenguatge fogós com vostre Durença, magestuós com la montanya de Luro, dols com las ayguas del Lague, acolorit com lo vi de vostres ceps. calent com vostre sol; aquest llenguatge que 'us ha bressat sobre la falda de vostras mares, qu' encara parlan vostres llauradors y vostres pastors, lo han parlat los reys, los emperadors, los poetas y las mes bellas damas dels passats temps.

Mentres que las mes horribles calamitats, pestes, fams y guerras passaban per lo món, los trovadors, com los auce-

* Nostres senyors Forcade, arquebisbe d' Ais, Meirieu, bisbe de Digne, lo R. P. Eimound, abat de Sant Miquel de Ferigoulet.

llets dintre 'l fullatge volant de branca en branca, cantaban de castell en castell la esperança y l' amor. Élls revivaban los pobles, perseguian los tirans, y domaban per la gracia y 'l valor de sos cants las nacions salvatges que se destruian entre sí mateixas. Llavors en tota la Europa, despres del silenci del Baix Imperi, no hi hagué mes que una poesia; la poesia dels trovadors. Y Ricart Cor de Lleó, rey d' Anglaterra y Don Jaume 'l de Montpeller, rey de Aragó y de Mallorca, cantaban la mateixa cansó. Malgrat las congóixas y 'ls terratrémols, malgrat la tempesta, era un bell temps. A través del soroll de las armas y 'ls grans cops de espasa, sens parar la cantadissa provensal, com una viva alosa, pujaba envers lo cel. Llavors créyas en Déu, se créya en las damas!

Y en Reforciat de Fourcalquier, habent perdut á sa amiga Mabila de Riez, se feya monjo en las Illas d' Or, y—si 's ha de créurer á Joan Nostradamus— passá tota sa vida sens maymés obrir la boca. Y Albertet de Sisteron quedaba difunt á la nova de la mort de la Marquesa de Malespina. Y tant bon palaciá fóu n' Elias de Barjols que la primpcesa Garcendis, filla de 'n Guillém de Fourcalquier, lo prengué per trovador y 'l conduhí á son palau de Marsella. Y en Parasol de Sisteron, fill d' un metge de Joana de Nápol, componia cinch tragedias sobre la historia de la reyna Joana, y las oferia á en Climent VII, y tant li agradaren que 'l papa feu á en Parasol canonge de Sisteron.

Aixó durá cerca de doscents anys.

Bertran d' Allamanon y Ramon de Miravall, lluytant un jorn devant de la Cort d' Amor de Perefeu, sobre 'ls mérits de la llengua provensal, la sentencia donada fou que «jamay tants de senyors, de valents caballers y capitans eran sortits del costat del caball de Troya, com la Provensa ha criat poetas soberans.»

Arriba despres Simon de Montfort que tot ho aclapa; y per trescents anys la Provensa resta muda.

Belaud de la Belaudiere, un veritable poeta, un trovador de la bona soca, es lo primer que alsa la veu y anuncia la renaixensa. Despres, novament, passa un silenci de mes de dos sigles, durant los quins las Comedias de Brueys y 'ls Nouvé de Saboly nos guardan de llanguir y de desesperar.

Finalment en Pere Bellot repren la cansó comensada ; véus aquí 'ls temps moderns. Al entorn de 'n Pere Bellot, com despres de la borrasca, la currucá y la marengue alsan lo cap y fan son piu, piu ; de temps en temps un poeta provensal, bó ó dolent, llansa sa cobla en mitj de la multitud que á vegadas s'atura un moment pera escoltar y despres passa.

Certament hi hagué alguns homes de preu entre 'ls companys de 'n Bellot, entre élls un Désanat molt fecundo y en Gelu molt violent ; mes aquest últim, sobre tots, un verdader poeta de rássa.

Y ab tot los hi mancá alguna cosa á aquestos homes pera fer l'obra com se déu, pera enlayrar la llengua envilida, pera conquerir lo poble de mes á mes enfangat dintre d'un francés bastart. Aixó que hi ha mancat, es la fé dins la patria provensal ; lo que hi ha mancat, es l'art y lo bon gust.

Quant un temple está enrumat pera alsarlo novament, no 'n hi ha pas prou de recullir totas las runas, es precis ademés triar entre las runas lo márbre pur, y deixar dintre la pols, los palets y l'argamassa.

Per fortuna arriba despres lo Felibrisme.

Lo 21 de maig del any 1854, set jóves estaban reunits en lo castellet de Font-segugno, allá baix en lo Comtat, sobre la montanya de Castellnou de Gadagne. Vosaltres conexeu lo castellet de Font-segugno ? Un niu de rossinyols perdut entre 'l fullatge. Certament un niu de rossinyols, car continuament los felibres hi venian á cantar, á la remor de las fontanas murmurantas, devant de aquesta font poética la gran roca róssa de Vaucluse. «Aquí es, com diu un prefaci del *Liame de Rasin*, hont foren aplaudits los primers cants de *Mireio*, hont Aubanel ha vist florir sa *Miongrano*, hont Crou-sillat feu gustar la mel de sa *Bresco*, que 'n Mathieu ha comensat sa *Farandoulo*, y que Tavan ha fet oir lo *dindin* de sa *eissado*.»

Los set joves Brunet y Pau Giera d'Avignó, Anselm Mathieu de Castellnou dels Papas, Mistral de Mayana, Roumanille de Sant-Roumié, Tavan de Gadagne, junt ab lo felibre que té 'l honor de parlarvos, tots abrusats per lo bell, tots embriachs del amor de la Provensa, en una sessió memorable fundaren lo Felibrisme, y tiraren lo plan del primer Almanach.

Habem fet camí, després, un gloriós camí! Ja en vers 1847, Roumanille havia publicat *Li Margari-deto*, y lo marquès de la Faro-Alés *Las Castagnados*. Mes veus aquí lo mes gran succés literari de nostra renaixensa; Mistral nos dona *Mireio*, y obra d' un mateix cop al provençal las portas de Paris y de l' Academia. Ah! fou un bell jorn aquell triunfo, y tot lo qué tenia una gota de sanch provençal en las venas va sentir la febre en lo cor! Los francesos nos miraban espantats, y 'ls mes testaruts, transportats per la gracia y pel resplandor de *Mireio*, foren prompte sos mes ardents alabadors!

Després vingué *La Miougrano entre-duberto*, d' Aubanel, *La Farandoulo*, d' Anselm Mathieu, *La Bresco*, de Crousi-llat, *la Rampelado*, de Roumieux, *li Parpaïoun blu*, d' un Irlandés, Carles-Guillem Bonaparte Wyse; no's pot parlar de tots. Y novament Mistral nos doná una epopeya ahont l' ànima de la Provensa estremeix y canta, nos doná *Calendau*, aquest germá de llet y de geni de *Mireio*.

Semblá que la lletania fa goig? é, responeu, hont trobareu una literatura que ab tants poch's anys haja produhit tantas obras viventas, enlayradas, completas,— diguemho, perque aixó es veritat,— tantas obras mestres! Y mentres-tant queda encara 'l pervindre! Aquesta potentia terra de Provensa cria de continuo la bellesa y la poesia: y encara hi há la cullita del any que vé. Miréu si es magnífica.

Aquí esta desde luego *Lis Isclo d' or*, de Mistral, un libre paradisiach hont farà bé de tancar son pensament tot fantasiant ab lo Capdill. Després lo poema dels *Charbonniers*, primera y gran obra del valent Felix Gras, ja un mestre! Després las poesias d' Alfons Tavan, *Amour et pleurs*, diamants encastats en l' or fi.

Entretemps, se ha fet una bellugadissa admirable. Lo Congrès d' Arles (1851), lo Congrès d' Aix (1852) contan las forsas vivas de la nació: tots s' aixecan; los pobles provençals se conmuehen com un mar que bull, sota l' ardent sol felibrench. Y del estranger bufa una simpatia germanívola. Los sabis finlandesos, scandinavos y americans vénen de part dels séus governs á estudiar la llengua provençal; l' Italia y l' Alemanya envian sos poetas á buscar las obras dels felibres. Y en Mistral marxa y conquista l' Espanya; y la Societat de Llenguas Romanas que brilla á Llenguadoc, fa la descoberta del poble Engadin!

Brau poble Engadin ! Son un grapat perduts allí dintre 'ls Alps Grisons, en mitj del dur parlar tudesch ; mes com una rosa entre 'ls esbarzers, com un lliri entre las ortigas, sa llengua floreix, sa llengua germana de la provensal, qu' ells guardan ab un amor, ab un orgull que 'ns deu servir d' exemple ! Ténen tots sos llibres, desde aquells dels infans hasta 'ls dels mes lletrats, despres del B-A-BA fins als grans dictionaris, desde 'ls llibres d' iglesia á las obras de ciencia y de poesia. Y á Fransa, en nostre Mijorn, si volem recordar á nostres fills un xich lo provensal, sempre 'ls homes del Nort se hi vénen á posar de per mitj !

Escoltau, ó governants, mestres d' escola y mestres dels homes !... (Senyors, no parlo pas per vosaltres, que ab tanta galaneria y bona voluntat preneu part en nostra festa de familia, y li donau una importancia que 'ns omple de regoneixement. No va pas ab vosaltres lo que vaig á dir. Ah ! si tots fóssen com vosaltres !...) Escoltau, ó governants y esmenteu bé que per molt alts y poderosos que siáu, la llengua provensal está ben pel dessobre vostre ! Esmenteu bé que nosaltres som un gran poble y que ja no es mes temps de despreciarnos ! Trenta departaments parlan nostra llengua ; de un mar al altre mar, desde 'ls Pirineus als Alps, desde 'ls arenals de la Crau fins á las planurias del Llemosí, lo mateix amor fa bátrer nostre pit, lo amor de la terra nadiuha y del parlar matern. Esmenteu que millor deturarian lo mistral quan bufa y la Durenca quan se desborda, que á la llengua provensal en sos triunfos ; penséu que vosaltres seréu cabussats fará llarch temps, y encara 'l provensal sempre jove parlará de vosaltres ab pietat !

Vosaltres teniu por, tal vegada, ó administradors, vosaltres teniu por de aquest fantasma que 'ls nécis ó 'ls dolents fan passar de temps en temps devant de vostres ulls enlluernats. Vosaltres teniu por, sembla, de que nosaltres siguem *separatistas* ?... Nosaltres *separatistas* ? Deteniuvos, la acusació me faria riurer sino 'm fes estremir.

No ! Los Provensals—es precis encara l' afirmarho—son de la gran Fransa, y ne serán sempre ! y perque nosaltres la amem, la adorém, aquesta Fransa benehida, tal com los sigles y Dèu l' han feta, volém que, recordantse de sos antecessors y de son passat de gloria, lo Bretó parle librement

la llengua bretona, lo Basch la llengua basca y 'l Provensal la provensala.

Y quín mal hi ha, vejám ? y ahont es lo perill ?

Dessota 'l sol y la rosada, sota la boyra y 'ls núbols, sota lo gel y la neu, Dèu sembra la grana y fa esclatar la flor que convé á tota terra.

Aixis passa ab lo llenguatge. Persó es que tota nació té sa llengua mare ; persó es que contra tots y contra tot nosaltres volém mantenir la nostra, verament feta pera nostra mar tan blava, nostre cel tan clar y blavench, nostras pinedas bronsejadas y nostres platejats oliverars.

La mantindrém, la sola llengua que expressa tal com sentim, com nos apunta lo cor, nostres amors y nostres ódis, nostres tendresas y nostres rencors, la bellesa de nostras fillas y la fieresa de nostre jovent !

Véus aquí l' idea felibrenca ; véus aquí l' obra del Felibrisme.—No es superva, grandiosa ?—Ajudéunosla á cumplir.

Vosaltres me direu tal vegada que no es concedit á tot hom lo ser felibre. Si voleu dir felibre felibrejant, aquells que fan poemas y cansons, jo 'us respondré : no, certament !

Y ja qu' estich sobre aquest punt, deixéume donar un concell á alguns que creyent fer versos provensals, en lloch del ví pur de la poesia qu' enlayra y qu' embriaga divinament, no 'ns donan mes que ví abominable que fa esgarrifar ! O fabricants de malvats versos pensats en francés, que no ténen mes de provensal que la vestidura, tan desfigurada y desconeguda está la llengua, anen millor á portar pedras á Ganagobia, per que lo que sobre tot us manca es l' amor de la patria. Si estimesseu vostra llengua li tindriau respecte y 'n farian vostre estudi.

Mes vosaltres á qui tant solament 'us manca l' art de fer lo vers ; vosaltres que, sino teniu l' ingeni, teniu l' amor y voluntat, no 'us entristiu pas y no resteu inmóvils sobre un camí que no es pas lo vostre. Si las portas d' or de la poesia se us quedan tancadas, las portas d' argent de la prosa us son obertas. Allí hi ha també una bella tasca, hi ha una noble empresa. Lo poeta, aixó es la flor ; ella no esclata mes que quan Déu vol ! Mes tots podem escriurer en prosa. Despresde Homero vé Tucídides ; y penseu vosaltres que no es pas

honros d'esser Tucídides? y amés una llengua, una literatura, pera esser complerta, no pot pas tenir solament lo llenguatge dels versos. Aixó seria com sí, per viurer, l'home no tingués mes que perdius rostidas: vindria prompte l'enuig y lo disgust; lo pa també es necessari.

A la obra, donchs, vosaltres tots que teniu la ploma ben trempada y lo cor provensal! Conteu la nostra historia, encara per á escriurer en nostra llengua; parleu de la patria, parleu de la llar: pinteu nostres paisatges tant variats; descrigueu los usos y costums dels passats, las festas y las alegrias de vostras encontradas, las torras de vostras vilas y l'iglesia hont foreu batejats. La obra es llarga, y pera dir tot aixó la llengua hermosa. Mireu lo succés de avuy dia: aqueixas remarcables memorias y noticias sobre las capellas y lo culto de la Santa Verge á Provensa. No 's pot véurer res mes ben fet, mes atractívol, mes delicadament escrit. Aqueixos traballs en prosa, quina promesa mes magnífica pera l'esdevenir! Aném, no som pas morts encara! y la llengua provensal mólt menos, malgrat que 'ls sabiondos y 'ls tontos la maten en los periódichs, deu ó dotze vegadas al any! Aném! los homes de valer, veniu ab nosaltres! A tots es dat de amar á sa mare, á tot provensal es dat lo esser felibre!

Aquell á qui la sanch s'exalta al recort de nostre passat plé de desgracias y de gloria, aquell que sap los noms de nostres sants y de nostres reys, aquell que sap la vida de nostres grans homes, aquell que te fret de por devant l'obra de Puget, que plora ab Arnau Daniel, que s'estremeix ab las batallas de Forbin y de Suffren, aquell que la flama provensal li crema y que 'l amor nacional l'abrusa, aquell —qualsevol que sia—jo 'l proclamo ben altament felibre, veritablement felibre! Felibre sobre la pedra ó sobre 'l marbre, felibre sobre la lira ó sobre l'arquet, felibre en las profunditats de la ciencia ó en la governació dels pobles, felibre de tot género, vessant en lo desbordament de s'ánima, als ulls fascinats de tots, la bellesa, lo amor, la grandesa de la nació!

Y sabeu una de nostras forsas y lo misteri de la juvenesa y de la vitalitat de la llengua? Es que tenim la fé! La fé en la patria de assi baix com en aquella d'allá amunt! Encara entre 'ls provensals una filosofia desoladora y caduque-

janta no ho ha pas xafat tot; nosaltres fiels á la fé dels pares, creyém en Santas Marias, en Sant Brancai, creyém en Sant Gens, en Sant Donat, en la Santa Verge, nosaltres creyém en Dèu, y nostra literatura eleva y aconsola. No hi ha res gran sense la religió; sens ella res de durable!

O Fourcalquier, tú 'n donas un exemple avuy digne de remembransa! Despres de llarchs traballs, despres d'esforsos cada dia mes valents, despres de sacrificis cada jorn mes meritoris, tu has finalment acabat ta obra y alsat un monument que será sempre més ta honor y ta alegria. Amunt, sobre lo rocám, sobre las vellas parets esfondradas de Guillem y de Roubaud, tu has bastit una capella á Nostre Senyora de Provensa. Si ta vila ha perdut la corona de perlas de sos Comtes, te avuy la corona estrellada de la Verge. Y pera celebrar un tant gran y ditxós eveniment, has convidat als prosadors y als poetas. Als uns los hi has demanat un cant d'alegria y d'entussiasme, als altres una inscripció lapidaria que diga á las generacions lo que s'fet per la gloria de la Provensa y de la Verge.

Y tots habem vingut ab gran préssa, hem vingut los felibres, amichs de lo bó y de lo bell, á posar piament sobre 'l frontó de vostre temple una inscripció provensal.

Imitém tots á Fourcalquier! Per l'amor, per la gloria de la Provensa y de son dols parlar, que no 'n hi ha pas prou de la llengua escrita en los llibres; escriguemla sobre 'l bronzo y lo marbre. Que per tot en nostre estimat pais, en memoria dels fets remarcables, una ma filial posi una pedra en llegua provensal, que será lo testimoni, á través dels anys que 's descapdellan tant depréssa, del noble amor que res arrancarà jamay de nostras ánimas!

Y además veurém axis sempre viva y forta nostra llengua; y recórdat bé, ó poble de Provensa, de aixó que ha dit lo gran felibre:

Qui té sa llengua, té la clau
que de cadenas lo deslliure!

(Traduhit del provensal.)

E. C. GIRBAL.

PLAGIS Y COINCIDENCIAS

Fa alguns dies insertà *El Globo* de Madrid un article en que un quidam d'antecedents literaris ignorats, per aquí al menos, ab la poch caritativa idea, ó mes ben dit, ab la ridícula idea de deprimir la personalitat literaria de don Ramon de Campoamor, se entretenia en fer notar la paritat d'alguns fragments de duas ó tres de sas composicions ab altres de obras anteriors del francès Victor Hugo; de lo qual, y aplicant la máxima de *post hoc, ergo propter hoc*, deduhia com á lógica derivació la existencia de un llas de directa paternitat dels segons respecte dels primers, y per consegüent, la nota ofensiva de plagiar per al insigne poeta castellá. Mes no's crega'l lector que's tractés de atacar en lo que, de existir, haguera pogut ser, parcialment al menos, causà bastant de semblant derivació; es á dir, que'ls plagis ó suposats plagis fossen, ja que no en lo pensament capital d'aquellas produccions ó en la fórmula general de sa esposició, en alguns de sos components mes culminants al menos; no; se tractava únicament de lleugers detalls, de oracions, á voltas incidentals, en tot un poema, de un vers de vuyt sílabas en tot un drama, de identitats, en una paraula, tan nimias, tant insignificants, que á haverhi paciència y á ser la tasca menos estéril, se descobririan á cada pas fins en aquellas obras mes capdals que la autoritat de cosa judicada ha elevat á la altura de obras mestras del enteniment humá.

Aquest article produhí certa sensació en los círcols literaris de Madrid, pero sensació no com probablement esperava l'autor de tant inocentment maliciós treball, sino aquella sensació que fa explotar en despreci contra l'ofensor y enalteix la gloria del ofés. Campoamor ha surtit d'aquesta ridícula prova á que algun *krausista* rabiós lo volgué subjectar, mes gran, si cab, que avans, ab una confirmació de sa válua literaria, ab aque'l increment de respecte que senten los cors nobles per lo veritable valor

quan la mesquina maledicencia vol ferlo víctima de sos darts.

No li faltá 'l correctiu á tant *erudita* ploma; *El Globo* mateix, en un article saturat de espontaneitat y vessant en justa indignació, suscrit per en Joseph Fernandez Bremon, li infligí 'l cástich condigne, séria fregada d' orelles que no pahirá facilment lo buscador de coincidencias. En una tirada de observacions atinadíssimas contesta á la pregunta que ell mateix se dirigeix y es tema de son article, sobre hont acaba la coincidencia y comensa 'l plagi, lo qual lo "du per via pendent á la qüestió concreta, que es ocasió d' una justíssima apologia del autor de las *Doloras*.

Reasumim aquellas consideracions. La lectura en general, y mes especialment la d' aquellas obras que per la índole especial que ja en la forma, ja en la substancia revesteixen, responen mes y consonan ajustadament ab las aficcions del lector, deixa en aquest un "caudal d' impressions que, assimiladas y classificadas per la inteligencia, entran á formar part integrant del patrimoni propi y son factors que en lo successiu, y en la generació d' obras originals, han d' intervenir en proporció no escassa. Si entre mitj d' aquesta série d' ideas y de pensaments que son l' urdit y la trama d' un llibre, n' apareix un que ó per l' acert en la invenció, ó per l' acert en la esposició, sobressurt y 's fa notable sobre 'ls demés, llavoras, la atenció extraordinaria de que es objecte, la reiteració de sa lectura, lo treball reflexiu que sobre ell se fá, son part á que 's fixe profundament en la retina intelectual, á que 's grabe en ella ab ratllas que la ma del temps no ha de poguer fer desapareixe.

Lo accidental en una obra es l' autor: lo pensament es bo ó es dolent en sí mateix é independentment d' aquell, y la memoria, enemiga de retencions inútils, y mes inútils per lo impossibles, no alcanza mes que á conservar lo substancial, que son los pensaments, ideas, imátges y formas exteriors mes escullidas: lo temps, la meditació sobre nous temas, lecturas de género diferent, esborran las circunstancias accidentals, fan, si cab, oblidar la possessió del nou tresor, fins que ve la ocasió en que la inteligencia propia entra en moviment, y llavoras, com á elements propis, que propis los ha fet lo treball d' assimilació anterior, apareixen aquellas ideas, aquellas concepcions, ab tot lo

brill, ab tot lo resplandor de sa vitalitat robusta, y s' imposan y surten al exterior per á revivre en un medi diferent del d'hont foren extretas, en lo medi que ha senyalat á sas lucubracions l' últim escriptor.

Tal es en síntessis la argumentació d' en Fernandez Bremon, síntessis que si no dona idea, tal com la hem feta, de la galanura de la esposició, la dona al menos de la veritat del tema, veritat filla de la observació y rabejada en las fonts del sentit comú.

Nosaltres no tant sols la admetèm com á tal, sino que á mes, y entrant en un ordre de consideracions á que no toca l' ilustrat escriptor, potser per supérfluo, potser per las limitadas dimensions á que degué cenyir son treball, nos permeterèm ferhi una adició, ó mes ben dit, una nova observació —no segurament la única possible— que 'ns suggeri la lectura del mateix. Y aixís dirèm, que no tant sols poden ser innocents é inimputables aqueixas coincidencias d' un autor ab altre autor anterior per aquell estudiat, sino que son possibles y per lo mateix que existeixen, las coincidencias d' un autor ab altre autor ni d' ell conegut per una superficial lectura.

Procurarèm ser breus.

Los límits de la humana inteligencia, en sas manifestacions exteriors sobre tot, son, com diu Fernandez Bremon, mes restringits de lo que á primera vista sembla. La naturalesa física, intelectual y moral es en la successió dels instants una reproducció idéntica de ella mateixa, y aixís com las formas materials tenen, enclosas com están dins d' una unitat imperiosa, una varietat molt limitada, limitada fins en las desviacions y monstruositats; aixís las facultats intellectuals, idénticas substancialment en la diversitat d' agents intellectuals, s' identifiquen també molt sovint en lo concepte de manifestació. Una mateixa idea pot esser y es concebuda per molts en un sol moment dat y en molts moments distints: causas iguals en igualtat de circumstancias produheixen efectes iguals, y aquesta lley de la materia, com tantas altres, regeix també en l' imperi de la inteligencia, salvas las diferencias d' aplicació que s' originan en la diversitat existent entre lo inconscient y lo conscient, entre l' esperit y la materia, entre la activitat cega y la activitat libérrima,

— La simultaneïtat de concepcions iguals en diferents agents, es, donchs, innegable, en teoria y en practica; basta enunciarla per á admétrerla. Ara, ¿la identitat en la exposició del concepte es sempre y necessariament intencionada, estudiada? En una paraula: ¿es de presumir lo plagi quan dos autors coincideixen en la idea y en la forma, com sembla á primera vista á una crítica lleugera ó malévola? ¿Es susceptible de explicació satisfactoria semblant identitat quan apareix entre dos autors que 'l posterior no conegue al anterior?

— Si es limitat, com hem dit, lo camp de la concepció intelectual, molt mes, infinitament mes ho ha d' esser y ho es lo de la esposició; si es limitat l' horisont de la idea, molt mes, infinitament mes ho ha d' esser y ho es en realitat lo de la forma. Cada cosa té son nom propi, privatiu, exclusiu: lo pa, com dihem aquí, es sempre pa, lo vi es sempre vi. En l' ordre dels pensaments succeheix altre tant. Un judici, un pensament, una imatge té, diguemho aixís, un nom seu especial, que la diferencia de totes las demás, que expresa just, ni mes ni menos, lo que ella es, lo que ella representa: podrán dársele mil formas, podrán troverse mil maneras de vestirla, sempre n' hi haurá una que las sobrepujará á totes en graficisme, en oportunitat, en claretat alhora que en concisió. Un compost de farina y llevat, may dará del pa una idea tant justa com lo mot, pa; aixís lo pensament, aixís lo judici, aixís la imatge. Adquirir aquesta rectitut de esposició es lo blanch dels escriptors: tenirla es ser una notabilitat en regla.

— Ara bé: admesa, y com á molt general, la identitat no buscada del pensament en dos autors distints; ¿es gayre estranya la identitat dels mateixos en la manera de vestirlo? Y si 'ls dos son escriptors notabilíssims, si 'ls dos se distingeixen per haver adquirit aquella difícil facilitat d' expressarse, y si 'ls dos acerten regularment en trovar la forma gráfica, ¿mereixerá 'l posterior lo nom de plagiari? ¿será un plagi la coincidencia? Partim de la base de que l' un no conegue las obras del altre y, donchs, la resposta no es dubtosa. Aquella coincidencia, en contes de ser un demérit, es un mérit rellevant, es una prova del talent del un y del talent del altre. Si pogués ser experimentada, la realitat vindria á comprovar aquesta observació. No es plagi, donchs, tot lo que ho sembla.

Com á regla de crítica per á resoldre entre 'l plagi y la coincidencia, no hem de fer sino seguir la que indica 'l mateix Fernandez Bremon. Quan un autor ha dat provas de saber serho, de saber ser original aixís concebint com expressant, quan la quantitat y la qualitat de sos pensaments acusan una forsa creadora que pot martxar sense caminadors, guardemnos d' acullir aixís com aixís la idea de plagi. Si aquest autor escriu com impel·lit per la conciencia d' una missió assignada á son talent y no es d' aquells que posan sa ploma á rédit y passen per tot, fins per la abnegació del amor propi d' autor, ab tal de lograr que 'l rédit puje, creguem menes encara en lo plagi.

Ramon de Campoamor está massa per amunt per á que li arriuen aquestos trets mesquins, aquestas fletxas espuntadas: las ratas no han de enrunar lo monument de sa gloria de poeta: la pedreta que fan caure rosegant, en contes de ferlo vacilar ab sa cayguda, las esclafa á ellas.

J. SARDÁ.

Barcelona 30 Novembre 1875.

BOSQUEIG HISTÓRICH

DE LA PART QUE PRENGUÉREN EN LA LLUYTA GENERAL
CONTRA LO FEUDALISME, EN LOS SEGLES XIII, XIV Y XV,
LOS HOMENS Y UNIVERSITATS DE GELTRÚ, CUBELLAS Y
VILANOVA.

(Acabament.)

—«Plau al Sr. Rey, no perjudicantse en res que ell y sos
«predecessors acostumaban y han acostumat de haber y
«rebrer en las ditas Vila y Castells, ans be reben y hagen
«en aquells tot ço que en les altres Vila é Castells real del
«Principat de Cathalunya han acostumat haber y rebrer.

«Item: per mes assegurar las ditas universitats de Vila-
«nova y Castell de Cubelles y Geltrú de no esser per nin-
«gun temps separadas de la Corona real, se soplica al dit
«Sr. Rey, que ell ni los seus successors no donássen á feu
«honrat ó altra possessió, per titol de venda, erecció de
«Ducat ó Comptat, ó de qualsevol altre dignitat, encara
«que fos per intitolar ó heretar Primogénit ó altre fill, ó do-
«tar fillas ni constituir en Cambra á la Sra. Reyna, ni en
«qualsevol altre manera.

—«Plau al Sr. Rey.

«Item: per major estabilitat de coses damunt dites, se
«soplica al dit Sr. Rey fos tingut per traïdor qualsevol com-
«prador ó en altre qualsevol titol adquisidor de les dites
«universitats ó altres de ellas, ó una, ó altre de les coses
«que fossen de pertinenencia de aquellas: Y en cas que re-
«querits de paraula ó en escrits per part de dites universi-
«tats no desistissen de llurs pretensions, tornant la cosa en
«son pristíno estat, fossen los tals castigats en pena de
«açots y foragitats dels dominis del Sr. Rey y sos successors,
«perdent lo preu ó altre cualsevol cosa ne haguessen donat,
«adquirintho les dites universitats.

—«Plau al Sr. Rey.

«Item: soplícaren al dit Sr. Rey se dignás estatuir per
«ell y sos successors, que si per algun temps fos fet lo con-
«trari de les coses sobredites y dins lo termini de trenta
«dias apres que per part de dita universitat seria estat su-
«plicat al dit Sr. Rey ó á sos successors, no haurá revocat
«y anulat tot çó y quant seria fet al contrari del demunt
«dit, se reputas ipso facto per nullo y de ninguna força y
«valor, y que en tal cás, ara per les hores, fos feta per ell y
«sos successors perpétuament concessió y donació á les dit
«tes Vilas y Castells, Quadras, Termens, territoris y demes
«coses sobre especificades y de quiscuna de ellas á la uni-
«versitat y singulars, presents y esdevenidors de la ciutat.
«Y als Concellers y Concell de aquella en nom de dita uni-
«versitat axi, y de tal manera, que la dita ciutat en lo dit
«cas tinga y parehesca perpétuament les dites Vilas y Cas-
«tells, Quadras y demes de aquells, podent prestar sagra-
«ment y homenatge als Concellers en nom de la dita uni-
«versitat, tenintlos en dit cas per verdaders y llegítims é
«inmediats Srs., podent de sa propia autoritat pendrer pos-
«sessió de les dites Vilas y Castells y demes coses sobredi-
«tes, sens que tampoch per ningun temps la dita ciutat de
«Barcelona pugua fer alienació de la dita Vila y Castells ni
«de cosa alguna de les sobredites.

—«Plau al Sr. Rey.

«Item: que en cas de venda, ó altre especie de alienació,
«se dignas en obligar y encarregar, eo assignar, á las ditas
«universitats y singulars los dits 12.000 florins, en y sobre
«les dites Vilas, Castells y Quadras, feu, alous, termens,
«territoris, jurisdiccions, rendas, fruits y emoluments. De
«tal manera que la dita ciutat y sos Concellers donen y pa-
«guen á les dites universitats la meytat quiscun any de las
«rendas, emoluments, fruits, y demes coses en ajuda dels
«dits 12.000 florins, fins que sien integrament pagats.

—«Plau al Sr. Rey.

«Item: que dit Sr. Rey en las primeras corts hagués de
«Llohar y aprobar les coses en lo present privilegi con-
«tengudes.

—«Plau al Sr. Rey.

«Item: que se dignas aprobar que les dites universitats
«son *membre é carrer de la ciutat de Barcelona*, y que en con-
«secuencia en las mateixas confirmacions per ell y sos suc-

«cessors fetas y fahedoras dels privilegis, llibertats, con-
«cessions y bons usos de la dita ciutat de Barcelona, sien
«entesos y compresos tots los privilegis, Llibertats y bons
«usos de les dites universitats especialment lo present pri-
«vilegi.

—«Plau al Sr. Rey, sí, et pro ut melius usi fuerunt.

«Item: que se servis tornarlos en possessió, no sols de
«que lo Batlle de Vilanova y Cubelles exercesca tota juris-
«dicció en lo Castell y terme de la Geltrú, sino també de
«rebrer y haber la ciutat integrament dels emoluments y
«altres drets de la dita Batllia en virtut de la compra que
«dites universitats de Vilanova y Castell de Cubelles féren
«de la jurisdicció alta y baixa, civil y criminal, mer y mixt
«Imperi y altra cualsevol del dit Castell y terme de la
«Geltrú.

—«Plau al Sr. Rey, que la jurisdicció del lloch de la Gel-
«trú sia regida y exercida per lo Batlle de Vilanova, y si
«carta hi ha, aquella exhibida proveirà de justicia sobre les
«coses en lo capítol contengudes.

«Item: que sens derogació de llurs privilegis pugan cada
«any lo dia de any nou fer elecció de quatre jurats y deu
«concellers per rejir les dites universitats, axi com antes
«se acostumaba en la vigilia de N.^a S.^a de Febrer.

—«Plau al Sr. Rey.

«Item: que per poder millor suportar los cárrechs á que
«dites universitats eran obligades, se servis donarlos lli-
«cencia per gran temps de fer imposicions sobre pa, ví,
«carn, peix, y cualsevols altres bens y coses, podentlos
«llevar, creixer, y aumentar tantes vegades com los apa-
«reixerá.

—«Lo Sr. Rey otorgá las imposicions á 25 anys » cullido-
«ras en la forma que cullian en los altres llochs del Princi-
«pat de Cathalunya, donantne compte al Batlle General de
«tres en tres anys.

«Item: que per espay de vint anys se dignás donarlos tots
«y qualsevols emoluments, fruits, y esdeveniments de les
«dites Vilas, Castells, Quadros, térmens, territoris y encar-
«regue fos en la Batllia de aquells.

—«Plau al Sr. Rey á deu anys de la meytat dels emo-
«luments.

«Item: pera que pugan esser mes prestament quitis dels

«12.000 florins, los donas llicencia de imposarse redelme,
«dotsé, quinsé, ó altre major ó menor dret sobre explets y
«fruits y tambe sobre altres bens llurs per lo temps de vint
«anys, en los quals redelme ó altres drets hajen de contri-
«buir axi los poblats dins les Viles, Castells, Quadres, Ter-
«mens, territoris, com los terratinents.

—«Plau al Sr. Rey, tant per constitucions de Cathalunya
«é per Justicia ferse puga, é que si abans dels dits vint
«anys cessássen los cárrechs y necessitats, que cessen los
«dits dotsé y quinsé.

«Item: que se dignás ferlos remissió de tots crims y penas
«civils y criminals que haguessen comés.

—«Plau al Sr. Rey, salvo interés de part privada.

«Item: que se dignás fer contribuir á la universitat de
«Castell de la Geltrú en la part á ells tocant á pagar per
«rahó dels dits 12.000 florins.

—«Lo Sr. Rey farà taxar per lo Batlle General de Catha-
«lunya la part haurá de pagar la universitat de la Geltrú.

«Item: que se dignás ferlos restituir las penyoras que lo
«noble Garau Alemany de Cervelló los habia pres per no
«haberli volgut prestar lo sagrament y homenatge.

—«Plau al Sr. Rey.

«Item: suplicáren que dels dits capítols y de quiscun de
«ells fóssen fetas cartas públicas y despatxades ab les de-
«gudes solemnitats.

—«Plau al Sr. Rey.

«Item: li suplicáren se dignás ratificar y confirmar á les
«dites universitats tots los privilegis y franqueses y altres
«qualsevols gracias y bons usos que sos predecessors ha-
«guessen otorgat á les dites universitats.

—«Plau al Sr. Rey».

«La declaració otorgada per lo mateix D. Nanfos, consis-
«teix en que, habentli representat per part de las universi-
«tats de Vilanova y dels Castells de Cubellas y de la Geltrú
«haberhi algunas personas refusaban pagar lo nou dret se
«habian imposat sobre fruits de pa, ví y altres coses á efec-
«te de pagar, no sols aquells 12.000 florins de or de Aragó
«que habian servit per la reducció á la Real Corona de la
«dita Vila y Castells, sino també molts altres deutes y pen-
«sions de censals á que la dita universitat y Castells esta-
«ban en obligació, ab lo motiu de que les dites persones ja

«habitaban en altre part, essent axi que tenian terras y sas
«heretats en los dits términos y habian habitat en aquells:
«Statuhí dit Sr. Rey y ordená y als homens de dita uni-
«versitat y Castells durant son beneplácit concedí, que
«ningun de qualsevol estat, grau ó condició fos, que refu-
«sas contribuir en lo dit dret, se atrevís de les hores en
«avant posar, ni enviar verema ni ví dins la dita vila de
«Vilanova, y Castells sobredits ó dins las casas ó cabanas
«dels termes de aquells, sots pena de haber de deixar lo ví
«y verema y dels animals que ho portarian. Y ultra cay-
«gues tambe en la pena de cent florins de or de Aragó per
«cada vegada faria lo contrari, la mitat de la cual pena
«habia de esser aplicada al dit Sr. Rey y la altra mitat per
«la Universitat».

En lo regnat de D. Joan segon, á pesar de la llohació,
aprobació, ratificació y confirmació fetas en Barcelona als
cuatre mesos de haber pujat al trono per mort de son ger-
má Nanfos, ó sia als 29 de Novembre de 1458, de tots los
privilegis concedits per sos antecessors á las universitats
dels Castells de Cubellas, Geltrú y Vilanova y autorisadas
per Anton Hogueiras protonotari del Sr. Rey; las continuas
lluytas de tan agitat período, en Cathalunya y ab Aragó y
Fransa, en que tan principal part tinguéren las persecu-
cions dirigidas contra lo malhaurat Príncep de Viana, do-
náren ocasió á que fossen novament separadas de la Corona
aquellas universitats, si be tornaren á son domini dos me-
sos escassos avans de morir lo dit Rey.

De aquí en avant, lo predomini cada dia creixent de las
municipalitats y la disminució consegüent de la preponde-
rancia feudal, establerta y desllindada com quedá pera la
elecció de consellers y jurats la formació de las tres mans,
de las quals restaba exclosa la noblesa, lleva á la lluyta
fins allí sostenguda entre Senyors y vassalls molta part de
son interés é importancia.

De llavors en avant, ja mes que afectant las personas,
afectaban los interessos los drets que conservaban los
Srs. feudals, cada volta també mes anullats y eclipsats de-
vant la cada dia major extensió del poder real, á mes de las
causas fins aquí esplicadas, deguda al engrandiment de los
territoris sobre que dominaban, per la successiva agrega-
ció de los diferents estats que constituian la Espanya de

la Etat mitjana, y la centralisació en pocas mans de un poder en son principi espargit en munió de ellas, moltes vegadas mes débils que alguns de sos mateixos feudataris, als quals, per lo tant, podian difícilment reprimir y subjouar.

Mas no, per aixó, ni en aquest terrenó tampoch deixáren de lluytar y fer los homens de Vilanova, Cubellas y Geltrú los majors esforços pera emanciparse del tot del domini senyorial, encare que aixís restringit. Aixís veyem que en 1537 sostenguéren una qüestió ab D. Bernat de Avinyó, carlá menor del Castell de Cabellas, que termená ab sentència arbitral que declará sens dret á aquell á lo exercici de jurisdicció alguna en Cubellas y Vilanova; y que debia vendre á aquestas universitats, com ho feu, tots y cualsevols drets y accions que pogués pretendre sobre las mateixas, exceptat los delmes y drets allodials y dominicals. Aixís veyem també que en 1576 compran las universitats de Vilanova, Cubellas y Geltrú á César Sanjust, carlá menor de lo castell de aquest últim nom, per lo preu de 6.000 lliuras perpétuament lo dit castell y son terme ab tots los homens, donas, censos, fruit, redits, prédis, terras y possessions ab tots y qualsevols drets del Castell, Quistia y altres qualsevols sien que lo venedor tenia y posseia, en poder del notari de Barcelona, Pere Talamanca. Y veyem finalment, que en 1577 las mateixas universitats compran tambe á D. Lluís de Icart, hereu de la sua mare D.ª Isabel, viuda de D. Ramon Folch de Cardona, per preu de 900 lliuras, la castlania, sub-feudo ó sots-carlania de Vilanova (*) autorisant lo acte lo notari de Barcelona Antich Safonts.

Avans de termenar, y per lo interés que, com en son lloch he dit, te altre dels punts que compren lo privilegi concedit per lo Rey D. Nanfos V als homens y universitats de Vilanova, Cubellas y Geltrú; per mes que no fassa relació directa ab lo assumpto de aquest «Bosqueig» direm: que, segons consta de acte autorisat per Joan Franch, notari públich de Barcelona als 25 de Abril de 1445, lo dit privilegi «fou acceptat per lo Concell de Cent de la ciutat «de Barcelona, prenent y acceptant á las dites universitats «*per carrers de Barcelona*, volent gaudissen dels privilegis, «Inmunitats, y Llibertats de que gosa la dita Ciutat y sos «ciudadans; prometent que en cas que la dita vila y Castells

«ab sos termes y territoris en forsa del dit privilegi pervin-
«guessen á la dita ciutat de Barcelona, que la dita ciutat y
«Concell per ningun temps non fassia absolució, disminu-
«ció, cessió, diffinició, repudiació, restitució, renuncia,
«cambi, concordia, establiment ni qualsevol altre género
«de alienació, ans be que sempre los defensarian com á
«cosa propia é inseparable de la dita ciutat».

Tots los documents aduhits en lo precedent «Bosqueig»
ó be s' troban originals entre los 46 pergamins que encare
s' conservan en lo arxiu municipal de aquesta vila, y he
tingut lo plaher de extractar y ordenar fa poch temps, ó be
son extrets del transumpto que ab lloable previsió, féren
fer, dels que llavors en molt major número se conservaban
en dit arxiu, lo Batlle y Jurats de la mateixa vila en lo
any 1678.

Las vicisitudes dels temps y la ignorancia de alguns dels
encarregats de lo dit arxiu, son causa de la desaparició de
37 dels pergamins que en dit transumpto se registran; mas,
apesar de sa falta, no duptem de la autenticitat de los que
dit transumpto transcriu, donada la antigüetat de aquest
y la conformitat de noms y fets que guardan ab los noms
y fets de las épocas á que s' refereixen.

Vilanova y Geltrú, Mars de 1875.

TEODORÓ CREUS.

(*) Aquesta catalania la vengué en 1393 la Reyna dona Violant á Eg-
bert Ca-Frilla per 29.500 sous, en acte datat de Valencia als 14 de Mars;
y en 1422 la posseia son fill y successor Asbert Çatrilla, cual testament,
autorisat per lo notari de Barcelona Guillem Bardillo conté la cláusula
de introducció que per curiosa nos fem un deber de reproduhir. Diu
així:—En lo nom de nostre senyor Deu: com per la tempransa del ayre
de matí, floreix la erba é al vespre sen va é secha, axi la humanal linat-
je en jouen se exclareij é de vallesa reflaqueix. E mes com á cascun sia
notori que li hanc eixir de aquesta vida present, pero la hora sia incer-
ta é per tant degue cascú si mateix é les sues coses en tal manera or-
denar que com nostre Senyor lo tocará, leixades já é menyspreades les
coses mundanals é transitorias, pusca, no forçadament, mas volunta-
ria en los profit de la perpétual vida pensar é son camí pendra; per
amor de so, jo Asbert Çatrilla donzell etc.

GUILLEM D'ALENTORN,

(CONTINUACIÓ.)

CAPITOL X.

RAMON TREU Á BLANCA DE SA LLAR PAYRAL.

Eran poch menys de quatre horas de la tarde de l'endemà en que passaren los successos apuntats en l' anterior capítol, y per la porta del derrera del casal dels Senyors de Vall-llebrera sortian dos matxos en un dels qu' anava sentada y servintli de coixí dauradas anyillas la pobre Blanca que comensava á sentir de mes aprop los efectes del odi d' una madrastra y 'l d' un pare mal aconsellat.

Anarda en un altra cabalgadura acompanyava á sa senyoretá al ensemps que vint arquers, manats per lo capitá Rodolf, que era un dels adalits franchs que restaren en Vall-llebrera despres del casament de Beatris, de qual íntima confiança gosava.

Caminant y fent via com aquell que va cap al Montsech no tardaren en ovirarse sos altíssims pichs, aixís 'l Curulló com lo de Meya, en los qu' en tot temps las ayglas hi anihuan y d' hont se distingeixen clarament las puntxas de las montanyas de Montserrat. Blanca al veure lo lloch ahont la patrona dels catalans té sa casa, resá devotament una *Salve* y li demaná forsas pera venser los terribles apuros en que 's trovava. Eran allavors las sis.

Desde la surtida de Vall-llebrera ningú havia dit cap paraula; sols al arribar á un riuet que d' aquellas penyas devalla y trovantse dos camins, En Rodolf digué:

—Cap á l' esquerra.

—Está bé,—contestá 'l soldat qu' anava al devant menant lo matxo que montava Blanca.

Passat d' acó ningú mes obrí la boca per res.

Aixís se arribá prop d' un poblet format per un gros ca-

sal, y quatre ó cinch casetas, rodejat de castells, puig qu' en cada pich del Montsech que 'n aquell cantó donava n' hi era un d' alsat.

Est poble es l' avuy nomenat Santa-Maria.

Est lloch está situat al repeu del Montsech y prop lo riu Noguera qu' en aquells temps servia pera senyalar fins ahont arrivava 'l senyoriu del Comptat d' Urgell, puig qu' en l' altre cantó unas fitas ahont hi habian escrits mots estranys, deyan clarament qu' allí comensava 'l terme del Kaid de Montfort, vassall del walí de Barbastro.

Aquí á Santa-Maria hi havia, desde que fou reconquistat als alarbs, un fort destacament de tropas urgellesas que guarnian lo gran nombre de castells que per los entorns se trovavan, y al ensemps desde 'l mateix comens de sa presa s' hi posá en ell com un monestir ahont hi tenian cabudatotas las damas catalanas qu' ab prou vocació mes sens tenir que fer cap vot fora 'l d' obediencia volguessen partir ab l' host allí destinada 'ls perills de viure en la frontera moruna, cuydant de la curació dels ferits que resultessen de las frequents corrégudas que fins allí feyan las forsas enemigas de Monçó y en Barbastro: de manera que 'l casal que 's veu al entrar á Santa-Maria, era allavors com un hospital, y Blanca 'l tenia senyalat com á sa residencia, per son pare: per ço al esserhi En Rodolf doná á mans de la que podriam dir Mara-abadessa un plech que cloya una carta d' En Ramon de Vall-lebrera, y que deya aixís: *Senyora Na Agnès d' Agramunt: per lo portador d' aquesta carta, li será acompanyada ma filla Blanca, á la que per las rasons que 'l mateix li exposará procurarà tenir un xich mes vigilada qu' á las demés que com vostra mercé cuydan d' eix hospital absens parescut zel.*—Ramon de Vall-lebrera.

Na Agnès prompte, cumplint en lo que li deya En Ramon, fou enterada de tot per En Rodolf y aquella li digué despres d' escoltarlo:

—Pot dir al seu senyor que sa filla estarà aquí tan be al menys com á casa seva, y que no passi cuydado qu' altres de pitxors n' he governat.

Aquella nit Blanca ja dormí en lo monastir.

Anarda cavilava un medi pera qu' En Guillem pogués sapiguer ahont era la presó de s' aymada.

Rodolf un cop hagué acompanyat á Blanca deixá 'ls ar-

quers que s' en havia dut pera que 'n rellevessen altres tants, ab los que aquella mateixa nit estigué de retorn al castell de Vall-llebrera.

Guillem d' Alentorn va sapiguer que la noya de 'n Ramon era fora de casa, y per més que preguntá ningú n' hi va poder donar rahó.

Nostre jovencel sospitava en diferents llochs ahont Blanca podia esser tancada, mes may haguera pogut pensar en que Santa-Maria fos sa presó, puig ab tot y creure á En Ramon cegat per sa muller capás de cometre en sa filla l' acció més violenta, no l' haguera cregut may prou inich pera posarla en la mateixa frontera del terme catalá, en lo seti ahont mes exposició corria de perdre la vida.

¡Si 'n corregué de llochs y monestirs! y ab tot no pogué trovarla, de lo qu' en restá ple de desconsol.

Pera acabar-lo d' abatre rebé un jorn una ordre del compte Armengol III, en la que se li notificava que, fentse d' allí á vint dias l' enllas de sa filla ab Sanxo Ramirez d' Aragó, en la vuytada següent hi hauria en lo comptat festas en gran pera cel-lebrar com se mereixia aquella unió que no deixava de tenir un fi al ensemps polítich, y que per aixó se li pregava que no fes falta á las justas y torneigs que 's preparavan, puig que sa fama de justacó per tots era coneguda y esbombada.

En Ramon de Vall-llebrera rebé una invitació igual, pero s' escusá com pogué, puig desde la marxa de Blanca habia perdut deu anys de vida.

Beatriz volgué de tota manera concorre á la festa oficial, que tindria lloch en Oliana y seria presidida per lo mateix compte Armengol III; mes com que son espós no podia acompanyarli, li digué que En Rodolf ho faria prou si ell ho volia.

En Ramon atengué á la petició de la seva dona, y quan esdevingué la vegilia de la festa tothom feu via cap á Oliana.

Guillem ab prou greu va concorrehi també.

CAPITOL XI.

ENTRE JUSTAS Y TORNEIGS.

Vingué 'l dia de las festas pera cel-lebrar lo casament de

la filla de Armengol, y segons se podia preveure serian dignas del Compte que las va proposar y del país que ab gust hi venia bé.

Grossa part de l'horta d'Oliana fou arreglada pera darhi en ella las justas y torneigs, formanthi un ample cercle al voltant del que s'alsava un tablado prou gran pera tenirhi cabuda alguns milés d'ánimas. Una part del tablado era adornada pera ocuparla los nobles del [acompanyament d'Armengol, y á cada cantó d'est una tenda hi havia de la que tenian de sortir los competidors en aquellas justas.

Tot estava molt ben parat; banderolas ab los colors de nostras barras, escuts de totas menas, cintas entrellassadas d'una part á l'altra, grans rétols ab ditas d'aquells temps, castells citant per tot al mes plantant á la lluyta; tot açó y mil cosas mes engalardonavan lo seti destinat com á palench de la caballerositat y gentilesa.

No s'ha d'oblidar que en aquells llunyans jorns la caballeria estava en lo plé de sa puja, las *corts d'amor* feya poch que 'n nostra germana Provensa s'havian instituit, de modo que lo comptat d'Urgell, que tantas relacions sostenia ab los de Foix y Arlés, fou per la caballeria invadit per complert, y desde las *corts* nombradas, fins lo títol de cavaller donat ab lo ritual que 'ls llibres de cavalleria prescriuhen, tot era conegut en nostre comptat. Ço no ha d'estranyar á ningú, puig que essent los temps d'esta narració de la segona mitat del segle XI, en lo comens d'est fou quan, despres del desquiciament que en l'Europa succehí un cop mort Carlomany, tingué principi lo gran nombre de cavallers de ventura que tant bé criticá 'l castella Cervantes.

La *clatellada* y 'l *fregament d'espatllas* despres d'una bona nit d'oració, 'l conegut jurament de *Deu y dama*, necessaris pera entrar en lo gremi dels dits cavallers, extrictament s'observava en Urgell com en lo demés de Catalunya; per allá l'any 1064 en que tingué lloch la festa mes gran y mes lluida que donat havia may la cavalleria catalana.

Arribá per fi lo moment de comensar las festas en lo cercle d'Oliana, y d'eixa vila sortian luxosas comitivas que 'l dematí havian tingut bon cuydado de concorre á la misa que de reglament tenia que tenir lloch avans de tot torneig,

y en la que 's predicava també de necessitat, versant lo sermó sobre 'ls recorts que 's feya dels més esforsats adalits de la cavalleria en nostra terra.

La primera tarda era destinada á la justa de las *canyas*, nomenada aixís porque quiscú dels justacós tenia que rompre com mes picas pogués en l'armadura del contrari.

Res de nou succehí en lo primer dia. Nostre conegut Guillem d'Alentorn prengué part en esta lluyta, y no fou dels que mes va fer, segons lo que d'ell podia esperarse; pero qui s'en portá lo llor fou 'n Rodolf que oferí 'l premi que guanyá, y que li doná 'l mestre del camp, qu'ho era 'l mateix Compte, á Na Beatriz que 'n fou molt joyosa de tenir en aquell palench tan bon defensor.

Guillem no va veure ab bons ulls certas cosas que ja de veu publica corrian sobre inteligencias més ó menys íntimas entre Rodolf y Beatriz; per có, y enujat com restava per lo que 'n la festa de las *canyas* li passá, va parlar ab l'acompanyament de Beatriz y li va assegurar que 'n tots los terrenos sostindria que la seva dama era la *mes aymada de son galan, no creyent que ningú pogués estimar tan com ell*.

En Rodolf sostenint lo contrari, acceptá la proposta de En Guillem, qui, com se pot coneixer, sols cercava un medi de venjar-se en la persona de son contrincant de las vexacions que Blanca sofria, per voluntat de Beatriz, puig que si en la lluyta vencedor sortia proclamaria molt alt lo nom de la seva dama, y la Cort enterantse 'n faria tot lo possible pera que cavaller tan esforsat no quedés desatés per En Ramon.

Lo dia senyalat pera lo torneig ab pica y espasa, ó mellor dit, de la veritable lluyta á sang entre 'l senyor d'Alentorn y 'l capitá de Vall-llebrera, fou lo dia últim de las festas á las quatre en punt de la tarde,—perque dat cas qu'algú restes mort ó nafrat, hagués tingut lloch á distingirse ó á concorre á las justas y jochs dels jorns d'avans.

La segona tarde tingué lloch en lo seti de la horta d'Oliana una corrida de sortija á la que las damas catalanas no hi feren falta, habentse aquell dia donat á coneixer per la seva habilitat en córrela lo jove Joan de Pons, qui fou portador de la joya guanyada y que no era altra qu' un llaut de plata daurada ple de puntetas de diamants que li feyan molt be.

Lo tercer dia hi tingué lloch una cassera celebrada ab tot l'aparat d'una de veritable. A est fi 's van tirar en lo cercle dit gran nombre de cunills, llebras, isars, cervos, alguns singlás y no pocas aus mitj aixaladas. No hi faltá res; los monters ab cavalls molt enpolaynats; los de peu ab gossos de tota mena orejantho tot, los cavallers cassant, plens de goig y procurant lluirse, puig sas damas 'ls miravan: tot era confusió, tochs de pífans, clarins, clapits del cans: qui corrent derrera un isart topava ab un singlá y s'armava una lluyta á daga que costá alguna desgracia; altres ab prou serenitat de son buyrach treyan vistosa sagetta y ferian en lo cor á la fera; alguns queyan de cavall y 'ls altres sens tenir temps pera detenirse 'ls xafavan; qui d'un cop de massa estenia un cervo, molts ab forta destralada deturavan de sa tirada correguda alguna llebra; allá queya un cunill, aquí entre sas companyas mortas una perdiu travessada per bonica fletja s'arrossegava y pera concloure no essent possible una descripció detallada de la festa faré notar que fou lo que agrada mes de tot, fora de lo que tothom ab gran ansia esperava; la lluyta de En Guillem y 'N Rodolf.

Los altres dias, 's corregueren *canyas* y mil jochs tingueren lloch en ells. Per fi arrivá l'últim de la festa.

JOAN MALUQUER.

(Continuará.)

UNA CORRESPONDENCIA.

Per á notícia dels nostres lectors transcribim del il·lustrat periódich new-yorkí la primera part de la carta que ab data de 1er. de Novembre, li escriu desde Barcelona lo conegut poeta que s'anomena ab lo pseudónim de Serafi Pitarra.

Molt senyor meu y amich; entre lo molt bo y poch dolent que hi ha á la nostra terra, dona d'en quan en quan angoja á tots los cors honrats la passió de la enveja, desgraciadament no continguda com deuria serho un sentiment tant reprobable.

Alló d'aquell adagi castellá que diu: "Nadie es profeta en su tierra" per tot deu verificarse; pero dupto que en lloch com á Barcelona sia una veritat tant palmaria.

He llegit més de duas vegadas los elogis que altrás capitals de provincia de Espanya y de l'estranger dedican á sos fills, agrauidas de que aquests hajan fet lluhir la patria, ja en una expedició científica, ja en un certámen ahont han probat la forsa de son talent.

No fa molt vaig llegir la rebuda que 's va fer á un fill de Saragossa que va guanyar á Madrid las oposicions d'una cátedra. Llumina-rias, músicas, res se va planyer pera demostrar al fill de la immortal ciutat lo gust ab que sos compatriotas havian vist son lluhiment, que, per la part que 'ls ne tocava, van considerarlo com d'ells mateixos.

Aquí no, aquí passa tot lo contrari.

Hi ha dintre de tots nosaltres un esperit tal de destrucció que nos matem (moralment parlant) sense pietat, y si algun mérit poguessem tenir als ulls dels estrangers, desapareix per complert destruhit per nosaltres mateixos, abans de que arrive á son coneixement lo fruyt dels nostres ingenis.

Aquesta idea m'ha fet ocorre la lectura de la crítica que dels Jochs Florals d'enguany fa *La Renaixensa*, periódich que 's diu catalanista y qu'assegura haverse instituit pera afavorir lo renaixement de la nostra literatura.

No 's crega qu'ho diga per mí, que, naturalment, havent obtingut quatre premis y dos accéssits, só qui mes principalment pago la festa en la citada revista: jo ja sé que só l'últim dels poetas catalans y molt difícil es que las meas poesías obtingan llor; comprench per lo tant que 'l desapiadat crítich las trovés dolentas, mes hi ha en la manera de dirho un intent tan deliberat, un afany tan viu y frené-

tich de rebuscar defectes y no voler véure res que 'ls compense, qu' ell mateix compengué que no podia fer la crítica sens abans dir y assegurar que no 'm tenia cap odi, lo qual, una vegada llegida la revista, no hi haurá ningú qu' ho crega.

Jo li perdono y ho lamento; no per mí, per la naixent literatura que tot just conta disset ó divuyt anys de vida y ja está dividida en bandos de la *a* y de la *e*, en partits adherits á determinadas personas y en odís que res de bo poden darnos.

¿Per qué ser així?

¿Per qué no admetre á tothom qui de bona voluntat vulga entrar en nostre cercle apreciántlo per lo que valga y no oblidant may que una literatura la componen tots los gustos y que res hi ha despreciable dintre d' ella mentres que literari sia l' intent que duga?

En la toya es molt cert hi llueixen la esplendorosa rosa, la retallada dália y l' ufanos lliri en primera ratlla, mes bon paper hi fá, be la lliga y millor la compon la senzilla murtra y la verda mata que sembla despreciable á primera vista.

No copiem la meytat segona per no tenir relació ab l' assumpto á que aludeixen los párrafos transcrits.

J. SARDÁ.

LA PAU

Ab plor que romp las entranyas,

Espantada y tremolosa,

Travessa la Pau hermosa

Sens alé plans y montanyas.

Per totas parts ahont se queixa

Li responen crits de guerra,

Y fins sembla que la terra

Baix sos peus ab rabia bleixa,

Mentres sa túnica esqueixa

Lo vent que cridantli vá:

Fuig, fuig, desterrada,

Que aquí enmatzinada,

La existencia está.

Buscant socós, á la porta

Ha trucat de una masia

Que en la trista sort que expia

Plora una esperansa morta.

Endolats avis y nins,

Allí la fam sa unglá clava,

Que l' amo que treballava

Ferit caygué sota uns pins;

Y aixordan los fers mastins,

Ab tó que l' cor glassant vá:

Fuig, fuig, desterrada,

Que aquí enmatzinada

La existencia está.

Avall, joguina dels vents

Plora la espiga ajeguda

Que sens pietat fou retuda

Al trapitj dels combatents.

La destrucció apar que s' gosa

De la afrau ensenyorintse;

Tot es sech, y estemordintse

Crida á la Pau neguitosa

Lo canyar, ab ven plorosa

Que ressona fins al plá:

Fuig, fuig, desterrada,

Que aquí enmatzinada

La existencia está.

Entra á la ciutat, y troba

Que ls' venjatius instints creixen;

Fins los germans s' aborreixen

Y en cada cor l' odi hi cova.

La mare al seu fill anyora
Que la guerra cruel li ha prés
No sabent si 'l veurá mes,
Y odi també la devora;
Y la campana que plora
Ab só imponent clamant vá:

Fuig, fuig, desterrada,
Que aquí enmatzinada
La existencia está.

Fuig la Pau, y per dissort
Cau al lloch de la batalla;
Lo bronzir de la metralla
Constantment sembra la mort.
Allí, lluyta fratricida
De la pàtria l' cor destrossa;
Lo qui cau, ni aprop la fossa
De la venjansa se oblida,
Y aclucanli los ulls, crida
Desesperat son germá:

Fuig, fuig, desterrada,
Que aquí enmatzinada
La existencia está.

!Ay!, la Pau busca conhort
Al fons del bosch solitari,
Y la espanta lo desvari
Dels que allí ocultan sa sort.
Enrugallats crits de guerra
Lo fugitiu encar llansa,
Mentre 'l plora ab anyoransa
La mare des llunya terra;
Y l' oliva á dalt la serra
Diu ab los xisclets que fá:

Fuig, fuig, desterrada,
Que aquí enmatzinada
La existencia está.

Esglayada ab tants horrors
Del cel la Pau gracia implora:
«¿Quan arribará, diu, l' hora
«De que units viscan los cors?
«¿Quant será per tots admesa
«De mon regnat la ventura
«Que á tots la abundó assegura
«Y ofereix vera grandesa?»
Y un ángel á la Pau besa
Y aixís canta ab dols cantar:

Vina, desterrada,
Que ja altra vegada
Tornas á regnar.

JUAN B. FERRER.

Girona, diada de Tots-Sans de 1875.

CONSOLACIÓ (1)

A MOS ESTIMATS AMICHS EN SALVADOR SABAT Y NA JOAQUIMA
BATALLER, EN LA MORT DE SA FILLETA CONCEPCIÓ.

Prous llàgrimas, amichs, ja n' heu vessadas
De vostra filla al peu del buyt bressol;
Prous horas entorn d' ell n' haveu passadas
De sufriment y dol.

Treva al dolor que vostres cors rosega;
Serens lo front á la estelada alséu!
Las alas closas, hermós ángel prega
Prop del trono de Dèu!

Mirèulo embadalits! Sa blanca vesta
Flota entre núvols de daurada llum;
Tot ell es goig y benhauransa y festa,
Tot celestial perfum.

¿No 'l coneixeu encar?—Pasme no 'm dòna
Qu' enganyin vostra ment recorts d' ahí;
¡Lo cuch s' es transformat en papallona
Del vespre al dematí!

¿No acongoixen l' esprit cercant ansiosos
Ses ulls sens brill, sos llavis sens color:
Del clot d' ahir vuy brollan abundosos
La vida y 'l resplandor.

D' aquest món trist en que visqué anyorada
Encar que un breu, ben dolorós instant,
Sòls una flor portá á sa Pàtria aymada:
Vostre carinyo sant.

Confosos ab la célica armonía
Sent encara sonar vostres petons.
Y 'ls cants ab que sa mare l' adormia
En delitosos sóns.

Per có al mirarvos afigits sa llosa

(1) Esta poesia obtingué menció honorífica en lo certámen de la «Asociació literaria de Girona» del present any.

Banyar mil voltas ab ruixim del cor,
Vostre consol implora en fervorosa
Pregaria á son Senyor,

No vulláu allunyar l' ansiada hora
De sa complerta ditxa y etern bè:
Calmáu tranquils la pena que 'us acora,
Calmantli á n' ell també.

Altres fills vos darà la providenta
Má del bon Dèu per prodigalshi amor;
Ella qu' per quiscun, nou flam alenta
Dels pares dintre 'l cor!

Y, tanys sencers de l' ufanosa alzina
Que tè al fons de vostra ánima l' arrel,
Ombra estendrán de fé y virtut divina,
Fent d' eixa llar un cel.

Perqué sa germaneta cada dia
Sobre ells devallarà rich manantial,
Y á vostre pit darán fruyts d' ambrosia
De dolcesa eternal.

Fins que al terme arrivats de la jornada
Que en esta vida fem ab pena greu,
Vostra filla 'us vindrá á dar sa besada
De la gloria al passar la portalada,
Presentantvos á Dèu.

SALVADOR GENÍS.

Juliol de 1874.

NOVAS

Interessant es l'últim número de la *Ilustracion española y americana* corresponent al 22 del mes que fineix. Entre 'ls grabats merexen especial menció la copia de la célebre acuarela de 'n Fortuny, *Los bibliófilis*, un dibuix original del reputat pintor, català també, D. R. Tusquets, que figura *El último proyecto de Fortuny*; una alegoria de Pellicer: *A Fortuny en el primer aniversario de su fallecimiento*; y *La antecámara mortuoria de Fortuny* en la nit de son enterro, impresió del natural per D. Joseph Jimenez Aranda.

No desdiu la secció literaria, en la que mencionarem un article suscrit per Fernanfior, recort en l'aniversari d'en Fortuny, y una carta-article de D. Antoni de Trueba sobre 'l *Gayter del Llobregat*, en que s'ocupa ab frases justament laudatorias, del renaxement català y mes especialment d'aquella colecció poética que tant contribuí á precipitarlo, y serveix de introducció á la traducció feta per D. Antoni Arnau ab lo títol de *El Trovador y la dama* d'una de las mes sentidas composicions de D. Joaquim Rubió y Ors.

També 'l prospecte que per al any 1876 s'acompanya ab lo número que 'ns ocupa, publica un grabat representant *Un secuestrador*, estudi del natural del tants cops citat Fortuny.

S'ha estrenat en lo Teatro Romea una nova comedia en un acte del popular autor: D. Frederich Soler titulada *Lo Jardí del General*.

Segons un periódich dit senyor está preparant, ab destíno, també al Teatro Catalá, una nova producció titulada *Lo Didot*.

Ahir 29 celebrá l'Ateneo Barcelonés la sessió inaugural de sos treballs acadèmichs de 1875 á '76,

Comensá la sessió ab la lectura que feu lo Secretari del

any anterior, Sr. Moly de Baños, de la Memoria dels treballs verificats per l' Ateneo durant aquell. Llegí després lo Secretari actual Sr. Arana lo dictámen del jurat que premiá la Memoria sobre Termo-dinámica, qual autor resultá esser lo ilustrat catedràtic d'aquesta Universitat D. Francisco de P. Rojas. Finalment lo President Sr. Lopez Fabra pronunciá un discurs ocupantse de lo qu' havia portat á cap la Societat fins al present, y escitantla á mostrarse en endevant ab mes forsa y vitalitat á qual fi iniciá alguns pensaments molt útils al objecte.

En la mateixa sessió se doná compte del tema proposat pera 'l certámen de 1877 que es una Memoria sobre la *Importancia de la industria metalurgica en Espanya y modo de fomentarla*, que 's premiará ab la cantitat de 1500 pessetas.

A mida que ha anat avansant lo enderrocament de las murallas romanas, en la Ensenyansa, s' han descobert nous fragments de molt valer arqueològich; y que, segons sembla, serán també destinats al museo de Santa Agata. Y ara que ve á tom creyem deber esmenar una errada que en lo darrer número passá desapersebuda. En la segona nova de la pág 457 y en lo lloch ahont diu «essent tot inscripció romana» déu llegirse «y un tros d' inscripció romana.»

La Gaceta Universal manifesta en son darrer número sos desitjos de que 's destinen los claustros de la Catedral á panteó de catalans ilustres.

També 'ns sembla á nosaltres molt apropósit l' idea, y creyém que 'l Municipi, qu' está incoant l' espedient oportú pera traslladarhi los restos d' en Capmany, podria dar mes desenrotllament á son propósit en lo sentit indicat.

De totas maneres convé que no 's passe mes temps en resoldre aquesta qüestió, ja sia establint lo panteon en los indicats claustres, ja en altre lloch convenient ahont puggan depositarse honrosament las cendras de molts de nostres homens ilustres.

Lo diumenje passat s' estrená en lo teatro Espanyol un drama en un acte dividit en dos quadros original y en vers

cataloga del escriptor don Rossendo Arus y Arderiu, ab lo títol de *¡Via fora sometent!* Posteriorment s' ha posat en escena en los principals teatres de Catalunya.

La empresa del teatre Espanyol ha confiát á un conegut autor l' encárrech de escriure uns *Pastorets* en catalá. Ab lo corresponent aparato s' estrenarán per las prócsimas festas de Nadal.

La Academia *Bibliografico Mariana* publica los següents lemas, pertenexents á las partituras que han sigut premia-das en lo certámen musical obert enguany per aquella re-ligiosa y sabia societat:

- SALVE núm. 20. *A Maria*. LIRA DE PLATA.
Id. núm. 4. L. *Me siento fuerte
cuando recuerdo que eres mi
Madre!!*. MEDALLA DE PLATA.
Id. núm. 22. L. *Gentes redemptæ
plaudite*. Menció honorífica.
Id. núm. 11. L. *Mater Dei, ora
pro me.* Menció honorífica.
Id. núm. 16. L. *Gratia Sanctæ
Virginis est inmensa.* Menció honorífica.
ANTIFONA núm. 3. L. *El cielo es azul
porque tú moras en él.* MEDALLA DE PLATA,
primer premi d'
Antifona.
Id. núm. 19. L. *Quibus te lau-
dibus efferam nescio.* Altre Medalla com
premi adicional.
Id. núm. 23. L. *Ave, spes mea* Menció honorífica.
Id. núm. 7. L. *Consolatrix
affictorum bis.* Menció honorífica.
Id. núm. 15. L. *Rosa mística.* Menció honorífica.

Decididament, la literatura catalana, comensa á esser ben considerada fora de nostra terra, y una prova incontes-

table es l' article que 'n lo número 178 publica la acreditada revista de Bruselas «La Gaceta Internacional.» Te per títol «Literatura catalana» y elogia justament la renaxensa de las lletras pàtrias, fent una ben rahunada crítica del discurs que en la «Academia de la Historia» va pronunciar lo mestre en gay saber, En Víctor Balaguer. Molt nos plau la prova d' imparcialitat y justa acullida que «La Gaceta internacional» fa del mentat discurs y del renaxement que li doná peu.

Llegím en los periódichs de Cartagena una noticia que no dexa de ser grata per Catalunya. En las oposicions que 's feren en aquella ciutat pel càrrech de arquejador de barcos, hi concorregueren quinze aspirants, nou d' ells catalans, havent guanyat las cinch plassas vacans altres tants fills de nostre país.

També á la Habana s' ha obert una suscripció á fi de aplegar recursos pera la construcció del panteon á en Clavé en nostra ciutat. Bo és que tots los catalans contribuexen á l' alsada d' aquest monument que tancarà las cendras de un dels homes mes grans de la historia moderna no be prou admirat per sos compatricis.

TAULA DEL PRESENT NÚMERO

J. Riera y Bertran.. . . .	Discurs de D. Víctor Balaguer.	
	—Estudi.. . . .	461
E. C. Girbal.	Discurs de Teodor Aubanel.	465
J. Sardá.. . . .	Plagis y coincidencias.	473
Teodoro Creus.	Bosqueig històrich.	478
J. Maluquer Viladot.. . . .	Guillem d' Alentorn.	485
J. S.	Correspondencia	491
Joan B. Ferrer.	La Pau.	493
Salvador Genis.	Consolació.. . . .	495
	Novas.	497

Estampa de La Renaxensa, Porta-Ferrissa, 18, baixos.